

TLAČOVÁ SPRÁVA

VERNISÁŽ VÝSTAVY

GRÓFKA BEZ KAŠTIEĽA

Elizabeth Olgay Andrassy a jej pozostalosť

4. december 2018 o 17.00 v kaštieli Andrassyovcov v Betliari

Životný príbeh Elizabeth Olgay Andrassy (1924–2017), grófky bez kaštieľa, je jedným z mnohých príkladov smutných osudov, ktoré v období od rozpadu rakúsko-uhorskej monarchie až po pád komunistického režimu v roku 1989 postihli tisícky rodín. Vďaka veľkorysému daru jej dcéry Joy Olgay prinášame v kaštieli Andrassyovcov v Betliari výstavu, ktorá chce oponovať nezmyselným nostalgiám za diktatúrou socialistov, byť kritická k sympatiám s fašistami a ktorá chciac-nechtiac kladie vedľa seba slobodu Spojených štátov amerických a obmedzenia v kadarovskom Maďarsku či v Československu. Elizabeth Olgay Andrassy ako veľmi mladá spoznala nezmyselnosť rozdeľovania ľudí podľa pôvodu či národnosti. Ako dvadsaťtriročná prišla takmer o všetko hmotné, no predovšetkým o svoj domov a so svojou rodinou začala život v cudzine.

Elizabeth ešte patrila k tej generácii, ktorá zažila „rozprávkový“ svet grófov a princezien, život v okázalých palácoch a dokonca aj to, aká je jej rodina potrebná. Elizabeth pochádzala zo staršej betliarskej vetvy Andrassyovcov, ktorá gazdovala na panstvách v Gemeri, Above, Šariši či na Zemplíne. Jej prastarý otec gróf Aladár (1827–1903) bol najmladším spomedzi mimoriadne úspešných bratov, prostredného Júliusa I. (1823–1890) a najstaršieho Emanuela I. (1821–1891), synov grófa Karola III. (1792–1845) a grófky Adelheid (Etelky) Szapáryovej (1798–1876).

Elizabethin otec gróf Imrich, vnuk grófa Aladára, sa narodil v roku 1891 vo Veľatoch na Zemplíne ako najstarší syn Alexandra Andrassyho a Marietty Esterházyovej. Počas pôsobenia vo funkcii vojenského veľvyslanca Rakúsko-Uhorska vo Švédsku sa zoznámil s iba 16-ročnou gymnazistkou a so svojou neskoršou druhou manželkou a matkou Elizabeth Stellou Kuylenstiernou (1902–1998). Stella bola mimoriadne inteligentná a krásna mladá dáma s vybranými spôsobmi a dobrou výchovou. Jej kniha spomienok s názvom Horí Pusta, vydaná v roku 1948 a ktorá sa stala bestsellerom, je vynikajúcim svedectvom o drsných udalostiach a o živote jej rodiny.

Elizabeth, ktorú familiárne volali aj Bonzo – podľa obľúbenej britskej kreslenej postavičky psíka Bonza sa narodila na Vianoce 26. decembra 1924 v Budapešti, vyrastala v Maďarsku a prázdninovala u starých rodičov vo Švédsku, ale aj vo Veľatoch na Zemplíne. Mladá, iba 20-ročná Elizabeth prežila so svojou najbližšou rodinou strastiplnú cestu naprieč vojnou ničenou Európou do Švédska. Zo Švédska sa spolu s matkou a bratom Imrichom presťahovala do USA a Kanady. Odišli len s najnutnejšími osobnými vecami a len niekoľkými drobnosťami, ktoré sa im zmestili do kufrov. Prišli však o všetko. Rodina nakoniec našla útočisko v Spojených štátoch amerických, v krajine založenej na slobode s kapitálom budovaným na otvorenosti k imigrantom. Elizabeth sa počas štúdia na vysokej škole v Indiane zoznámila s maďarským architektom Aladárom Olgayom, čestným občanom mesta New York, za ktorého sa v roku 1950 vydala. Elizabeth dala život dvom deťom – synovi Royovi a dcére Joy. Rodina sa usadila v Princetone, v štáte New Jersey, kde sa jej manžel, vtedy už profesor architektúry, preslávil projektovaním stavieb na báze solárnej energie.

V domácnosti Elizabeth sa nachádzalo len zopár predmetov odkazujúcich na bohatú minulosť jej rodu, ktoré si návštevníci výstavy budú môcť pozrieť: obraz zázračnej Krásnohorskej Madony, patrónky Andrassyovcov, niekoľko starých výšiviek, zopár fotografií a reprodukcia Benzúrovho obrazu mileniálneho prijatia uhorských magnátov cisárom a cisárovnou, na ktorom maliar zachytil niekoľkých členov rodu Andrassy – okrem iných aj Elizabethiných prastarých rodičov, ktorí zastávali vysoké dvorské funkcie. Elizabeth so záujmom sledovala osudy svojich rovesníkov i príbuzných vďaka čomu sa v jej pozostalosti zachoval pomerne rozsiahly archív, ktorý je vzácnym prameňom genealógie rodu a ktorý na výstave prezentujeme.

19. septembra 1970 Elizabeth prijala správu o úmrtí iba 18 ročného syna Roya, ktorý zahynul po štvormesačnej vojenskej službe vo vietnamskej vojne, v bojoch o Kambodžu. Predmety pripomínajúce tragédiu jej syna patrili k tým najcennejším, ktoré mala. Medzi úločkami spomienok na domov s kráľovskou minulosťou tak nájdeme americkú zástavu z rakvy syna – hrdinu i čiapku a odznak organizácie Matka zlatej hviezdy (Gold Star Mother), v ktorej sa Elizabeth aktívne angažovala. Od malička bola vedená k pomoci iným a tak sa na 27 rokov stala aktívnou členkou Červeného kríža a pomáhala ľuďom postihnutým živelnými pohromami.

Elizabeth po zmene režimu viackrát navštívila Maďarsko, aj Slovensko. Pri príležitosti svojej návštevy na hrade Krásna Hôrka v roku 2010 vyjadrila želanie byť pochovaná v tunajšej rodovej hrobke vedľa svojho prastarého otca. Posledné roky svojho života prežila u dcéry Joy na farme v štáte Oregon. Zomrela 24. januára 2017 vo veku 93 rokov. Jej telesné pozostatky boli podľa jej prania uložené na večný odpočinok 20. augusta 2017 na hrade Krásna Hôrka. Elizabeth je jedinou z Andrassyovcov, žijúcich v Amerike, ktorá sa napokon, aj keď po smrti, predsa len vrátila domov...

Výstava bude slávnostne otvorená 4. decembra o 17. hodine a otvorí ju sesternica Elizabeth, Birgitta Westenberg zo Švédska. Vernisáž výstavy bude verejná.

Preview pre médiá sa uskutoční 4. decembra o 11.00.

Srdečne Vás pozývame!

K výstave pripravujeme množstvo sprievodných podujatí pre rôzne vekové kategórie návštevníkov.

GRÓFKA BEZ KAŠTIEĽA

Elizabeth Olgay Andrassy a jej pozostalosť

4. december 2018 o 17:00

Kaštieľ Betliar

Kurátorka výstavy: Silvia Lörinčíková

Výstavu otvorí: Birgitta Westenberg, sesternica Elizabeth Olgay Andrassy

Výstava potrvá od 4. decembra 2018 do 30. apríla 2019

Kontakt:

Judita Krajčiová

0918 686 634

judita.krajciova@snm.sk